herpy

AGAMY

Egyptian Spiny-tailed Lizard

Uromastyx aegyptia

Uromastyx aegyptia to największy kolcogon: ciężka, roślinożerna jaszczurka pustynna z Egiptu, Bliskiego Wschodu i Półwyspu Arabskiego, która może osiągać do 76 cm długości i 2,5 kg masy. Kopie głębokie nory, wygrzewa się w silnym upale i wymaga bardzo dużego, suchego terrarium z mocnym UVB. Gatunek jest narażony na wyginięcie w naturze i nadaje się wyłącznie dla doświadczonego opiekuna z dużą ilością miejsca.

Rodzina: Agamidae Dawna nazwa: *Stellio spinipes; Uromastyx leptieni; Uromastyx microlepis*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**40-76 cm** długość całkowita z ogonem
Waga	**1 000-2 500 g**
Długość życia	**15-30 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Naziemny i kopiący nory**
Środowisko	**Pustynia i półpustynia**
Trudność	**Doświadczony**

HODOWLA

Min. terrarium	**240 × 120 × 120 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**27-32 °C**
Miejsce wygrzewania	**50-55 °C**
Temperatura w nocy	**18-22 °C**
Wilgotność	**20-30%**
Woda	**Miska z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 3
Zimowanie	**16-22 °C** 8-12 tygodni
Pokarm	**Rośliny**
Utrzymanie	**Pojedynczo lub w parach**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**6-23 jaj**
Inkubacja	**56-84 dni** przy 33-34 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Narażony (VU)**

O gatunku

Uromastyx aegyptia to największy gatunek w rodzaju. Dorosłe osobniki mają ponad 40 cm długości i ważą około 1 kg, a największe osiągają do 76 cm i 2,5 kg. Dla porównania większość pozostałych kolcogonów dorasta do 25-50 cm. Ciało jest szerokie i ciężkie, kończyny krótkie i silne, a płaski ogon pokrywają wieńce ostrych łusek. Ogon służy jako broń przy wejściu do nory. Dorosłe zwierzęta są często szare do szarobrązowych, ale po rozgrzaniu mogą przybierać jasnożółty odcień.

Wyróżnia się trzy podgatunki: formę nominatywną *U. a. aegyptia* z Egiptu, *U. a. microlepis* z większości Półwyspu Arabskiego, Iraku i wybrzeża Iranu oraz *U. a. leptieni* z Omanu i Zjednoczonych Emiratów Arabskich. Ostatni jest mniejszy od dwóch pozostałych i dorasta do około 50 cm. Nazwa *U. leptieni* nadal pojawia się w handlu i starszej literaturze.

Gatunek opisano w 1775 roku. Lokalnie nazywany jest *ḍabb* (dhab) i poluje się na niego dla mięsa i skóry. Dorosłe osobniki są spokojne i silne, ale w razie zagrożenia bronią się ogonem. Rozmiary sprawiają, że jest to wymagający podopieczny: potrzebuje terrarium wielkości małego pokoju i codziennie dużych ilości świeżych roślin. *U. aegyptia* nadaje się więc tylko dla doświadczonego opiekuna z dużą ilością miejsca.

Występowanie i środowisko

Uromastyx aegyptia występuje w Egipcie na wschód od Nilu i na Synaju, w Izraelu, Jordanii, Syrii, Iraku, zachodnim Iranie, Arabii Saudyjskiej, Kuwejcie, Katarze, Zjednoczonych Emiratach Arabskich, Omanie i Jemenie. Podgatunek *U. a. leptieni* spotyka się w Omanie i Zjednoczonych Emiratach Arabskich, od okolic Maskatu przez nadmorską równinę Batina i wschodnie odnogi gór Hadżar po półwysep Musandam. *U. a. microlepis* żyje na pustyniach i półpustyniach Półwyspu Arabskiego oraz w krajach ościennych.

Zasięg jest nieciągły, a gatunek jest rzadki na dużej części zasięgu. Uznaje się go za narażony (VU), a liczebność spada z powodu utraty siedlisk i polowań.

> **Naturalny zasięg:** Egipt, Izrael, Jordania, Syria, Irak, Iran, Arabia Saudyjska, Kuwejt, Katar, Zjednoczone Emiraty Arabskie, Oman i Jemen.

ŚRODOWISKO

Uromastyx aegyptia żyje na płaskich lub lekko falistych pustyniach i półpustyniach z gruboziarnistym piaskiem, żwirem lub kamieniami i rozproszoną roślinnością, np. łobodą, kolcowojem i pojedynczymi akacjami, do około 1 500 m n.p.m. Zwierzęta preferują miejsca z rzadką, ale jednak obecną roślinnością. Kopią nory, które mogą mieć ponad 10 m długości i do 1,8 m głębokości. Nora utrzymuje stałą temperaturę i wilgotność: 30 cm pod wejściem jest średnio o 6 °C chłodniej niż na zewnątrz. Zwierzęta chronią się w niej w południowym upale, w nocy i podczas zimowego spoczynku.

Gatunek jest aktywny w dzień i silnie uzależniony od temperatury. Latem powietrze może osiągać 43-50 °C, a aktywne zwierzęta mają temperaturę ciała około 33-42 °C. Granica krytyczna wynosi 51 °C. Wiosną zwierzęta długo wystawiają z nory głowę i przednie łapy, zanim zaczną się wygrzewać, a w pełni lata wycofują się w najgorętszej porze dnia. Większość rocznej aktywności przypada na wiosnę i początek lata. Od jesieni do lutego zwierzęta widuje się rzadko, w pogodne dni przy temperaturze gruntu powyżej 35 °C, a zimą leżą w norach w temperaturze 10-14 °C. Pokarm stanowią rośliny, zwłaszcza zioła i kwiaty w porze deszczowej.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Dorosłe zwierzę potrzebuje terrarium o wymiarach co najmniej 240 × 120 × 120 cm (długość × szerokość × wysokość). Wymiar wynika z prostej zasady: terrarium powinno być co najmniej trzy razy dłuższe niż zwierzę i co najmniej tak samo szerokie, aby osobnik o długości 70-76 cm mógł się obracać, kopać i wybierać między ciepłymi a chłodnymi miejscami. Wysokość zapewnia miejsce na głębokie podłoże oraz na lampy grzewcze i świetlówki UVB w odpowiedniej odległości od miejsca wygrzewania. Terrarium tej wielkości to w praktyce samodzielnie zbudowany mebel z drewna, PVC lub plastiku ze szklanymi drzwiami lub dużymi otwartymi frontami. Mniejsze zwierzęta, np. podgatunku *U. a. leptieni*, który dorasta do około 50 cm, mogą mieszkać w terrarium 180 × 60 × 60 cm. Młode osobniki mogą przez pewien czas mieszkać w mniejszym terrarium, jeśli ma ono ten sam gradient temperatury, ale szybko rosną.

Podłoże musi umożliwiać kopanie i mieć co najmniej 15-20 cm głębokości, z drobnego piasku zmieszanego z ziemią bez nawozów i odrobiną gliny, aby korytarze się nie zawalały. Górne kilka centymetrów utrzymuj suche, a głębiej tylko lekko zwilżaj. Unikaj piasku wapiennego i kruszonych skorup orzecha włoskiego, które mogą powodować niedrożność jelit. Odchody i kwas moczowy usuwa się codziennie, a podłoże wymienia w całości co 3-4 miesiące. Chore lub ranne zwierzęta przenosi się tymczasowo na ręcznik papierowy.

Terrarium musi być dobrze wentylowane, najlepiej z siatkową pokrywą. Miejsce wygrzewania zbuduj z dużych, płaskich kamieni lub łupka pod lampą grzewczą, najlepiej jako stos z przerwami, aby zwierzę mogło się wsunąć i wybrać temperaturę. Zamocuj kamienie tak, by się nie przewróciły, gdy ciężkie zwierzę kopie pod nimi. Zapewnij co najmniej trzy duże kryjówki rozmieszczone między ciepłą a chłodną stroną. Lampy grzewcze osłoń, aby zwierzę nie mogło ich dotknąć. Trzymaj jedno zwierzę w jednym terrarium i nigdy nie łącz różnych gatunków *Uromastyx*.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

TEMPERATURA

Miejsce wygrzewania powinno mieć temperaturę powierzchni 50-55 °C, mierzoną termometrem na podczerwień tuż pod lampą. Chłodna strona ma 27-32 °C. Tak duże zwierzę i terrarium wymagają kilku lamp grzewczych, np. dwóch-trzech halogenów po 100 W, aby miejsce wygrzewania było wystarczająco duże dla całego ciała. Ciepło musi pochodzić z góry, nigdy z maty grzewczej pod podłożem: zwierzę nie odsunie się w porę od zbyt gorącego podłoża i może się poparzyć. Jeśli miejsce wygrzewania jest za gorące lub za zimne, wyreguluj to ściemniaczem albo podnosząc lub obniżając kamienie.

W nocy ogrzewanie wyłącza się, a temperatura może spaść do pokojowej, około 18-22 °C. Zwierzę musi cały czas mieć możliwość odsunięcia się od źródła ciepła.

W naturze gatunek odpoczywa od jesieni do wczesnej wiosny. W niewoli można zapewnić chłodny zimowy spoczynek: długość dnia skraca się do 6-8 godzin, temperaturę w pomieszczeniu obniża do 16-22 °C, a miejsce wygrzewania utrzymuje na około 30 °C, aby zwierzę mogło się ogrzać i opróżnić jelita. Spoczynek trwa 8-12 tygodni; wartości dla spoczynku zapożyczono od mniejszych gatunków rodzaju. Zimowy spoczynek zapewniaj tylko zdrowym, dobrze odżywionym zwierzętom i waż je przed spoczynkiem i w jego trakcie.

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna być niska, około 20-30 %, mierzona przy podłożu po chłodnej stronie. Stale wysoka wilgotność powoduje choroby, więc nie zraszaj terrarium. Podłoże zwilża się tylko lekko w głębi, aby korytarze się nie zawalały, a nory mają bardziej wilgotny mikroklimat niż powierzchnia, podczas gdy górne centymetry pozostają suche.

Zwierzę pobiera prawie całą wodę z pokarmem i rzadko pije. Duża, stabilna miska ze świeżą wodą nie zaszkodzi w dobrze wentylowanym terrarium i może pomóc chudym lub świeżo zakupionym zwierzętom. Wodę zmieniaj codziennie.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje mocnego światła. Użyj dużej lampy LED lub kilku świetlówek o barwie około 6500 K jako światła dziennego, oddzielonych od źródła ciepła; zwierzęta są wtedy aktywniejsze i lepiej jedzą. UVB jest konieczne: gatunek należy do strefy 3 wg Fergusona, a świetlówki T5 HO 12-14 % nad mniej więcej połową długości terrarium po ciepłej stronie powinny dawać indeks UV 4,5-6 w miejscu wygrzewania. Odległość świetlówki zależy od tego, czy znajduje się nad siatką, czy pod nią; sprawdź ją miernikiem UV. Wymieniaj świetlówki po 6-12 miesiącach lub zgodnie z zaleceniami producenta. Dzień trwa 12 godzin latem i jest krótszy zimą.

ŻYWIENIE

Uromastyx aegyptia jest roślinożerna. Około 90 % pokarmu powinny stanowić zielone liście i kwiaty, ok. 5 % twarde warzywa i ok. 5 % pokarm suchy. Dorosłe zwierzę zjada duże ilości: podawaj dużą miskę urozmaiconych mieszanek sałat, rukolę, liście mniszka, endywię, pak choi, liście brukwi i trochę jarmużu oraz jadalne kwiaty, takie jak mniszek, hibiskus, płatki róż i nasturcja, najlepiej z własnego ogrodu i zawsze bez środków ochrony roślin. Siano i trawa też są zjadane. Twarde warzywa, takie jak cukinia, marchew i groszek, trze się drobno.

Nasiona i strączkowe naturalnie należą do diety: suszona, rozdrobniona soczewica i białe proso dostarczają białka i tłuszczu. Podawaj je w małych ilościach i najwyżej raz w tygodniu, w przeciwnym razie prowadzą do otyłości. Młode poniżej sześciu miesięcy nie dostają nasion. Owoce to rzadki smakołyk, najwyżej mały kawałek raz w miesiącu. Owady nie są konieczne; od czasu do czasu można podać pojedynczą oprószoną suplementami larwę mącznika lub zophobasa.

Młode karmi się codziennie tyle, ile zjedzą, a dorosłe 4-5 razy w tygodniu. Posypuj pokarm wapniem i suplementem witaminowym dwa razy w tygodniu. Pyłek pszczeli często podaje się w stanowczo zbyt dużych ilościach; lepiej, by zapotrzebowanie pokryły kwiaty.

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Dorosłe zwierzęta są spokojne i osiadłe, ale terytorialne wobec osobników własnego gatunku, zwłaszcza samce wobec samców. Trzymaj je pojedynczo. Parę można trzymać razem tylko w terrarium co najmniej dwukrotnie większym od minimum, i nawet wtedy nie ma gwarancji. Młode są mniej terytorialne i można je trzymać razem, dopóki nie zbliżają się do dojrzałości płciowej.

Nowe zwierzę potrzebuje spokoju w pierwszych tygodniach. Zwierzęta z hodowli adaptują się najszybciej, a odłowione z natury mogą potrzebować nawet sześciu miesięcy. Jeśli zwierzę nie je po dwóch tygodniach, powinien je obejrzeć weterynarz. Nie bierz zwierzęcia na ręce w okresie przyzwyczajania, poza ważeniem. Później możesz podawać pokarm z

ręki. Zbliżaj się powoli i zawsze od dołu, nigdy od góry, bo przypomina to ptaka drapieżnego. Dorosłe zwierzę waży 1-2,5 kg i może uderzyć silnym ogonem, jeśli czuje się przyparte do muru; podnoś je od dołu i podpieraj całe ciało. Trzymaj zwierzę poza terrarium najwyżej godzinę naraz, ponieważ potrzebuje ciepła. Waż zwierzę raz w miesiącu i przy dużym spadku masy zgłoś się do weterynarza. Myj ręce po kontakcie, bo gady mogą przenosić salmonellę.

Czytaj więcej: Kwarantanna i higiena Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec jest zazwyczaj szczuplejszy od samicy, ma szerszą głowę i intensywniejsze ubarwienie. Dorosłe samice są gruszkowate. Różnice płciowe są najwyraźniejsze u dojrzałych zwierząt; u młodych trudno określić płeć.

Wiek i rozmiar w chwili dojrzałości płciowej nie zostały udokumentowane dla tego gatunku. Do rozrodu przeznaczaj tylko dobrze odżywione, w pełni dorosłe zwierzęta.

GODY I KOPULACJA

Rozmnażanie gatunku jest opisane tylko skąpo, a liczby w tym i kolejnych akapitach zapożyczono od mniejszych gatunków rodzaju, zwłaszcza *U. acanthinura*. Rozród następuje po chłodnym zimowym spoczynku, który pobudza zwierzęta. Po spoczynku ponownie zwiększa się światło i temperaturę i dopiero potem łączy się samicę z samcem. Oboje powinni być w dobrej kondycji.

Gody są gwałtowne. Samiec krąży wokół samicy, kiwa głową i chwyta zębami fałd na jej karku. Sama kopulacja trwa kilka minut. Terrarium musi być na tyle duże, aby samica mogła uciec. Pilnuj, aby samica nie została zraniona, i rozdziel zwierzęta, jeśli sprawy zajdą za daleko.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Samica składa jaja 4-6 tygodni po udanej kopulacji. Zniesienie liczy około 6-23 jaj w zależności od wielkości, wieku i zdrowia samicy; u tak dużego gatunku liczba ta jest prawdopodobnie bliska górnej granicy. Wstaw duży pojemnik do składania jaj z mieszanką piasku i ziemi po chłodnej stronie z wyprzedzeniem, aby samica się do niej przyzwyczaiła. Jeśli jej nie używa, przenieś ją na ciepłą stronę. Ziemia musi być na tyle wilgotna, aby korytarz się nie zawalał.

Po złożeniu jaj samica jest wyraźnie szczuplejsza. Zapewnij jej spokój, dużo pokarmu i ewentualnie roztwór elektrolitów bez smaku. Zazwyczaj odzyskuje większość masy, a w ciągu 1-2 tygodni je i wygrzewa się normalnie.

INKUBACJA

Ostrożnie wykop jaja w rękawiczkach i ułóż je w tej samej pozycji, w jakiej leżały, w zamkniętym pojemniku z wilgotnym perlitem, który jest akurat tak wilgotny, że zbija się w grudkę po ściśnięciu. Układaj je w odstępie kilku centymetrów. Po 1-2 dniach na bokach pojemnika powinna pojawić się rosa; jeśli nie, dodaj trochę wody. Waż pojemniki raz w tygodniu, aby śledzić parowanie.

W temperaturze 33-34 °C jaja wylęgają się po 56-84 dniach; wyższa temperatura skraca inkubację.

ODCHÓW MŁODYCH

Młode trzyma się pojedynczo lub w małych grupach w dużych terrariach z tym samym miejscem wygrzewania i gradientem temperatury co dorosłe albo w dużych plastikowych pojemnikach. Zapewnij im wiele kryjówek. Podłożem jest ręcznik papierowy, płytki lub gołe dno, dopóki młode nie mają co najmniej roku.

Młode dostają te same zielone rośliny i kwiaty co dorosłe, drobno posiekane, i są karmione codziennie. Nasiona i suszone strączkowe podaje się dopiero od szóstego miesiąca życia. Chudym lub odwodnionym młodym można zaproponować wodę. Rozdziel młode, zanim osiągną dojrzałość płciową; szybko rosną i wcześnie potrzebują dużo miejsca.

Zdrowie i częste błędy

Większość problemów wynika ze zbyt małej ilości ciepła lub UVB, zbyt wysokiej wilgotności powietrza i nieprawidłowej diety:

- Zanik kości (wtórna żywieniowa nadczynność przytarczyc) przy zbyt małej ilości UVB, wapnia i D3.
- Zapalenie dróg oddechowych i śluz przy stale wysokiej wilgotności powietrza.

- Otyłość przy zbyt dużej ilości nasion i białka oraz przy zbyt małej przestrzeni do ruchu.
- Niedrożność jelit przy piasku wapiennym, skorupach orzecha włoskiego i zbyt niskiej temperaturze.
- Oparzenia od mat grzewczych i niezabezpieczonych lamp.
- Pasożyty u świeżo sprowadzonych zwierząt. Nowe zwierzęta trzymaj na kwarantannie przez 3-6 miesięcy.
- Strupiaste rany na wargach i skórze, które u kolcogonów mogą być spowodowane bakterią *Devriesea agamarum*. Przenosi się ona między agamowatymi i wymaga leczenia weterynaryjnego oraz dokładnej dezynfekcji terrarium.
- Problemy ze składaniem jaj u samic bez odpowiedniego miejsca do złożenia.

Zdrowe zwierzę jest zaokrąglone i jędrne, ma czyste oczy i regularnie je. Spadek masy, brak apetytu i ospałość wymagają wizyty u weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów.

Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.